



मा.बाळासाहेब ठाकरे कृषि व्यवसाय व ग्रामीण परिवर्तन (SMART) प्रकल्प

समुदाय आधारित संस्थाचे  
वित्त व लेखाविषयक

# प्रस्तावना

## प्रकल्पाचे उद्दिष्ट-

- ❖ लहान आणि सिमांत शेतकरी तसेच कृषि नवउद्योजकांना केंद्रस्थानी ठेऊन शेतमालाच्या सर्वसमावेशक आणि स्पर्धात्मक मुल्य साखळ्यांच्या विकासासाठी मदत करणे.
- ❖ मुल्य साखळी विकासाच्या उत्पादक भागीदारी उप प्रकल्पांतर्गत पीक काढणीतोर पायाभूत सुविधांसाठी (Post harvest technology) गोदाम दालमिल, राईसमिल, ऑईलमिल, फ्लोअरमिल, पशुखाद्य, उत्पादन युनिट शीतगृह, मँगो पल्प, काजु प्रक्रिया, कांदा निर्जलीकरण इत्यादी उपप्रकल्पांना अनुदान देय आहे.
- ❖ स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्पाचा लाभ समुदाय आधारित संस्था म्हणजेच शेतकरी उत्पादक कंपनी (FPC) व प्राथमिक सहकारी संस्था यांना देय आहे.
- ❖ प्रकल्पांतर्गत वैयक्तिक लाभार्थ्यांना अनुदान देय नाही.

# स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या निवडीचे निकष

- ✓ कंपनी कायदा-2013 अन्वये शेतकरी उत्पादक कंपनीची कायदेशीर नोंदणी झालेली असावी.
- ✓ शेतकरी उत्पादक कंपनीत किमान 150 भागधारक असावे (CA/CS प्रमाणीत यादी)
- ✓ सनदी लेखापालामार्फत कंपनीचे किमान एक वर्षाचे लेखापरीक्षण (CA) झालेले असावे.
- ✓ लेखापरीक्षण अहवालानुसार कंपनीची वार्षिक उलाढाल किमान रु.5.00 लाख असावी.
- ✓ खरेदीदारासमवेत सामंजस्य करार केलेला असावा.
- ✓ स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत उत्पादक भागीदारी उपप्रकल्प (Productive partnership proposals) नुसार 60 % प्रकल्प अनुदान व 40 % CBO बँक कर्ज किंवा 10% स्वहिस्सा अनिवार्य.
- ✓ CBO बँका किंवा वित्तीय संस्थांची थकबाकीदार नसावी.
- ✓ (दि.01/10/2023 रोजीच्या वित्तीय व्यवस्थापन पुस्तिकेतील सुधारणा नुसार CBO नी 40 % (Lone case साठी) पैकी 10% स्वहिस्सा असणे बंधनकारक.)

# स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या निवडीचे निकष

- शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या वार्षिक लेखापरिक्षण अहवालात प्रतिकूल शेरे नसावेत.
- शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या पायाभुत सुविधाकरिता विद्युत पुरवठा आवश्यक आहे.
- उपप्रकल्पाच्या आवश्यकतेनुसार संस्थेची स्वमालकीची जागा असावी किंवा संस्थेने 29 वर्षांचा दुय्यम निबंधकाकडे नोंदणीकृत भाडेकरार केलेला असावा.
- MSRLM व MAVIM यांच्या संस्थांना प्रथम हप्ता वितरीत करणेपर्यंत सदर अट शिथिल आहे.

# स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत शेतकरी उत्पादक कंपनीच्या निवडीचे निकष

- विहित नमुन्यातील सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी सनदी लेखापाल, अभियंता यांचा सल्ला घेवून प्रकल्प अहवाल सादर करावा.
- **MSRLM व MAVIM** यांनी नव्याने स्थापन केलेल्या FPC यांचा सविस्तर प्रकल्प अहवाल Technical Bridge Support अंतर्गत नियुक्त केलेल्या सेवा पुरवठादार यांनी सादर करावा.
- अभिवचन संस्थेच्या संचालक मंडळात **एकाच कुटुंबातील एकापेक्षा जास्त संचालक नसावेत.**
- नफा झाल्यावर **25% नफ्याचे** वाटप करण्याचे तसेच तिसरा अनुदान हप्ता मागणी करण्यापूर्वी 30% महिला भागधारक करण्याचे अभिवचन सादर करावे.

# अनुदान वितरीत करण्याचे टप्पे

हप्ते (Tranche)	प्रकल्प अनुदान हिस्सा 60%	CBO हिस्सा ४०% (३०%+१०%)
1 ला हप्ता	मंजुर प्रकल्प करार अनुदानाच्या 50%	मंजुर प्रकल्प करार अनुदानाच्या 50%
2 रा हप्ता	मंजुर प्रकल्प करार अनुदानाच्या 30%	मंजुर प्रकल्प करार अनुदानाच्या 30%
3 रा हप्ता	मंजुर प्रकल्प करार अनुदानाच्या 10%	मंजुर प्रकल्प करार अनुदानाच्या 10%
4 था हप्ता	अनुदानाच्या शिल्लक रकमेची प्रतिपूर्ती करणे	प्रकल्प व लाभार्थी हिस्सा खर्च करणे, उर्वरित अनुदान मागणी करणे.

# पहिला हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- CBO चे अनुदान मागणी पत्र
- संबंधीत DIU यांचे अनुदान शिफारस पत्र.
- RIU (विभागीय कार्यालय) यांचा तपासणी अहवाल.
- RIU अनुदान वितरण शिफारस.
- समुदाय आधारीत संस्थेस मंजूरी आदेश वितरण केल्याचा दिनांक.
- राज्यस्तरीय उपप्रकल्प मंजूरी समितीचा मान्यता दिनांक.
- अनुदान करारनामा (ग्रँट अॅग्रीमेंट)

# पहिला हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- Tally Accounting Software, लेखापाल/सनदी लेखापाल यांची सेवा घेतली किंवा कसे? याबाबतचे नमूना-4 प्रमाणपत्र सादर करणे.
- मंजूर प्रकल्प किंमतीच्या 5 % Paid Up Capital घ्यावे.
- संचालक मंडळाचा ठराव त्रिपक्षीय अनुदान करारावर स्वाक्षरीचे अधिकार प्रदान करणेबाबत मंजूरी आदेश.
- अनुदान करारनामा (ग्रँट अॅग्रीमेंट ५०० रु.स्टॅप पेपरवर) :- मा. प्रकल्प संचालक स्मार्ट यांचे पत्र क्र.१७८० दि.०३/१०/२०२३ नुसार देण्यात आलेल्या अनुदान करारनामा नमुन्यात सादर करावा. यासोबत देण्यात आलेल्या Annexure - A मध्ये Sister Concern/ Director यांची माहिती अचूक भरावी. तसेच Annexure - B मध्ये अचूक माहिती भरावी.

# दुसरा हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- CBO ची अनुदान मागणी पत्र.
- पहिल्या हप्त्यापोटी एकूण जमा झालेल्या (स्मार्ट अनुदान, बँक कर्ज सिबीओ स्वहिस्सा रक्कमे पैकी ७०% रक्कम खर्च झाला पाहिजे.
- SMART प्रकल्पासाठी काढलेल्या चालू खात्याचे सुरुवातीपासूनचे Statement आणि Loan Account Statement
- द्वितीय हप्त्यासाठी स्वहिस्सा भरल्याचे अद्यावत बँक स्टेटमेंट.
- जिल्हा अंमलबजावणी कक्ष येथील अधिकारी/लेखापाल यांच्या स्वाक्षरीचा तपासणी अहवाल जोडावा.
- विभागीय आणि जिल्हा अंमलबजावणी कक्षांची अनुदान वितरण शिफारस.

# दुसरा हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- पुरवठादाराने सादर केलेल्या देयकांच्या प्रती.
- १ ते ४ R A बिलाचे Annexure १ ते ७ व शेवटच्या R A बिलाला Annexure १ ते ९ नुसार कागदपत्रे जोडावे.
- बांधकाम कामासाठी कर कपाती ( TDS, Labour Cess, Labour insurance, Royalty) चलन जोडावे.
- कंपनी कायदा वार्षिक अनुपालन तपासणी अहवाल अर्थशास्त्रज्ञ तथा वित्तविषेश सल्लागार यांचे प्रमाणपत्र
- मंजूर उपप्रकल्प किंमत नमुद करावे.
- मंजूर अनुदान नमुद करावे.

- प्रथम हप्ता नमुद करावा.
- दुसरा हप्ता नमुद करावा.
- Loan Case मध्ये CBO नी Hire केलेल्या CA Firm कडून उपयोगिता प्रमाणपत्र घ्यावे.
- CBO नी Loan Account चे साक्षांकित पासबुक जोडावे
- CBO नी Current Account चे साक्षांकित पासबुक जोडावे
- CBO नी झालेल्या खर्चाचे तपशीलवार माहिती सादर करावी.
- No Loan Case मध्ये CBO नी Special Account चे पासबुक संलग्न करावे. तसेच CA Firm कडून उपयोगिता प्रमाणपत्र घ्यावे.
- ज्या सीबीओच्या मंजूर उपप्रकल्पांना प्रथम हप्ता वितरणा नंतर सुधारीत मंजूरी प्राप्त झालेली आहे.अशा सीबीओनी दि.२८/१२/२०२३ च्या पत्रान्वये दिलेल्या नमुन्यात Addendum to Tripartite Grant Agreement करावे.

## नमुना क्र. - 1

स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत CBO यांना प्राप्त दुसरा हप्ता अदा करताना पहिल्या टप्प्या अंतर्गत झालेल्या खर्चाच्या अनुषंगाने तपासणी सूची.

स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत समुदाय आधारित संस्था यांना प्राप्त झालेल्या, पहिल्या हप्त्या अंतर्गत केलेल्या खर्चाच्या बाबत.

लाभार्थी संस्थेचे नाव -

तालुका '-----' जिल्हा -----

संबंधित प्रकल्प अंमलबजावणी कक्षाचे नाव -----

अ.क्र.	तपशिल	होय/नाही	शेरा
1.	सदर CBO ने स्मार्ट प्रकल्पासाठी वेगळे Current Account उघडले आहे का व सदर खाते किमान लाभार्थी संस्थेने प्राधिकृत केलेल्या पदाधिकाऱ्याच्या स्वाक्षरी ने चालवत आहे का ?		
2.	प्रथम टप्प्यामध्ये वितरीत करण्यात आलेल्या प्रकल्प अनुदान व लाभार्थी हिस्सा या दोघांच्या बेरजेच्या किमान ७०% रक्कम खर्चित पडली आहे का ?		
3.	उपरोक्त ७०% खर्चित रक्कम स्मार्ट बरोबर केलेल्या करारामध्ये नमूद केलेल्या बाबीवरच खर्च केला आहे का ?		
4.	सदर CBO ने स्मार्ट प्रकल्पासाठी स्वतंत्र नस्ती खालील प्रमाणे जतन करणे आवश्यक		
	पहिल्या हप्त्याशी निगडीत झालेल्या खर्चाच्या अनुषंगाने मूळ देयक याकरीता स्वतंत्र नस्ती तयार केली आहे काय?		
	कर कपाती इ. कागदपत्रे याकरीता वेगवेगळ्या नस्त्या तयार केल्या आहेत का?		
	संपादन (Procurement) प्रक्रियेशी संबंधित कागदपत्रे स्वतंत्र नस्तीमध्ये ठेवली आहेत का ?		

5.	स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत खर्चाशी निगडीत आवश्यक कागदपत्रांची खातरजमा करणे		
	अ. बांधकाम विषयक आवश्यक कागदपत्रे -R.A Bill साठी आवश्यक कागदपत्रे-		
	1) कंत्राटदारास दिलेला कार्यारंभ आदेश (Letter of acceptance)		
	2) कंत्राटदाराबरोबर झालेला करार (BoQ सह) (Agreement)		
	3) R.A. Bill – Annexure-1-9		
	अ. Annexure-1- Current Utilization Certificate by CBO (only Financial)		
	अ. Annexure-2-Cumulative Financial statement (only Financial)		
	अ. Annexure-3-Current R.A. Bill abstract sheet (Physical & Fin.)		
	अ. Annexure-4-Current R.A. Bill Measurement sheet (Only physical)		
	अ. Annexure-5-Current R.A. Bill Royalty statement (Physical & Fin.)		
	अ. Annexure-6-Lab testing report statement (Physical & Fin.)		
	अ. Annexure-7-Cumulative excess /less savings statement (Physical & Fin.)		
	अ. Annexure-8- Handover Certificate (Taba Pawati)-		
	अ. Annexure-9- Work completion certificate		
	4) R.A. Bill - M.B. (Measurement Book) (on site recorded) (Only physical)		
	5) Work in progress photographs (Geo-tagged)		
	6) TDS (कर भरणा केल्याचे चलन)		
	7) Labour cess (भरणा केल्याचे चलन)		
	8) Labour insurance certificate (भरणा केल्याचे चलन)		
	9) उपयोगिता प्रमाणपत्र -By C.A (for second tranche)		
	Audit certificate by SMART auditor (for third tranche)		
	10) मुदतवाढचा आदेश ( लागू असेल तर )		
	11) अतिरिक्त काम झाल्यास - संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याची मान्यता घेतली आहे का? (लागू असेल तर )		

6	वस्तू व उपकरणे खर्चाशी निगडीत आवश्यक कागदपत्रे		
	पुरवठादार संस्थेसोबतची मूळ कराराची प्रत		
	पुरवठा आदेश		
	वितरण चलन प्रमाणपत्र		
	मूळ देयक		
	संबंधित कर भरणा केल्याची पावती		
	वस्तू व उपकरणे नोंदवही (Format B)		
7.	सदर CBO ने स्मार्ट प्रकल्पासाठी चे लेखे Tally अथवा इतर computerized Software मध्ये ठेवले आहेत का ?		
8.	लेखे तयार करण्यासाठी Tally प्रशिक्षित व्यक्ती ची नेमणूक केली आहे का ? (सदर व्यक्तींच्या नावाचा उल्लेख करावा)		
9.	स्मार्ट प्रकल्पासाठी स्वतंत्र Cash Book ,Bank Book, Journal Register आणि General ledger अद्यावत ठेवले आहेत का ?		
10	Bank Passbook अद्यावत ठेवले आहेत का ? Bank Reconciliation केले आहे का ?		
11	झालेल्या खर्चाशी निगडीत सनदी लेखापालाने प्रमाणित केलेले उपयोगिता प्रमाणपत्र उपलब्ध आहे का?		

दिनांक

(लेखापाल/संबंधित अधिकारी / कर्मचारी स्वाक्षरी )

ठिकाण-

नाव -

# तिसरा हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- CBO चे अनुदान मागणी पत्र
- पहिल्या हप्त्यापोटी (स्मार्ट अनुदान, बँक कर्ज व सिबीओ स्वहिस्सा) एकूण जमा झालेल्या रकमेपैकी १००% रकम खर्च झाला पाहिजे.
- दुसऱ्या हप्त्यापोटी (प्रकल्प अनुदान हिस्सा व लाभार्थी हिस्सा) एकूण जमा रकमेच्या ७०% रकम खर्च झाला पाहिजे.
- SMART प्रकल्पासाठी काढलेल्या चालू खात्याचे सुरवाती पासूनचे Statement आणि Loan Account Statement जोडणे.

- तृतीय हप्त्यासाठी स्वहिस्सा भरल्याचे अद्यावत बँक स्टेटमेंट.
- खर्चाचे सनदी लेखापालाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र
- पुरवठादाराने सादर केलेल्या देयकांच्या प्रती.
- विभागीय सहाय्यक अभियंता यांचा तपासणी अहवाल (Inspection Report)

# तिसरा हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- जिल्हा अंमलबजावणी कक्ष येथील अधिकारी/लेखापाल यांच्या स्वाक्षरीचा तपासणी अहवाल जोडणे.
- आरआययु(RIU) अधिकारी यांचा पर्यावरणीय, सामाजीक, आरोग्य व कामगार सुरक्षा (ESHS) पडताळणी अहवाल जोडणे.
- कंपनी कायदा वार्षिक अनुपालन तपासणी अहवाल अर्थशास्त्रज्ञ तथा वित्त प्रवेश सल्लागार यांचे प्रमाणपत्र जोडणे.
- जिल्हास्तरीय अधिकाऱ्यांचा मोक्या तपासणी अहवाल व स्थळाच्या ठिकाणाचे Geo Tagged फोटो (Machinery व Civil Work दोन्ही साठी) आवश्यक.
- बांधकाम कामासाठी कर कपाती (TDS, Labour Cess, Labour Insurance, Royalty) चलन जोडणे
- सर्व R A बिलाचे कागदपत्र जोडणे.
- विभागीय आणि जिल्हा अंमलबजावणी कक्षांची अनुदान वितरण शिफारस

# चौथा व अंतिम हप्ता मागणी करताना CBO नी सादर करावयाची कागदपत्रे

- प्रकल्पाने नियुक्त केलेल्या सनदी लेखापालाने (CA) केलेल्या लेखा परिक्षण अहवाल जोडणे.
- CBO नी खर्च केलेल्या सर्व खर्चाची देयके सादर करणे.
- प्रकल्पाच्या तांत्रिक चमूने (Team) केलेल्या क्षेत्र भेटीचा अहवाल Geo tagging केलेल्या छायाचित्रणांसह संलग्न करावे.
- संबंधित PIU चे अनुदान मागणी शिफारस पत्र.

# उपप्रकल्पासाठी कार्यान्वयन खर्च (Pre-operative expenditure)

- उपप्रकल्पासाठी कार्यान्वयन खर्च (Pre-Operative Expenditure) एकूण शासकीय मापदंडानुसार ग्राह्य धरलेल्या रकमेच्या 5% पर्यंत अधिकतम रुपये २०.०० लाखाच्या मर्यादेत (60% अनुदान मर्यादा रु.12 लाख) मंजूर करण्यात येईल. तथापि हा खर्च ही 60:40 प्रमाणात म्हणजे 60% अनुदान व 40% समुदाय आधारीत संस्थेचा स्व:हिस्सा याप्रमाणे राहिल.
  - **MSRLM व MAVIM यांनी** स्थापन केलेल्या FPC **यांनी** प्रस्तावित केलेल्या एकूण प्रकल्प रकमेच्या किमान **5% Paid up capital** असावे. **MSRLM व MAVIM** यांच्या संस्थांना प्रथम हप्ता वितरीत करणेपर्यंत सदर **अट** शिथिल आहे.
  - **कार्यान्वयन खर्च या घटकाअंतर्गत देय बाबी खालील प्रमाणे.**
- आकस्मिक खर्चांमध्ये उपप्रकल्पासाठी जागेच्या नोंदणीकृत भाडे करारासाठी आलेला खर्च.

- उपप्रकल्पातील प्रस्तावित घटकासाठी तयार करण्यात आलेल्या अंदाजपत्रकांचा खर्च, सविस्तर प्रकल्प अहवाल तयार करण्यासाठी आलेला खर्च.
- संपादन प्रक्रियेसाठी मशिनरी/ यंत्र सामग्री स्पेशिफिकेशन तयार करण्यासाठी आलेला खर्च.
- शासकीय परवानगीसाठी भरण्यात आलेले विविध शुल्क/उपकर, आय.टी. उपकरणे, आवश्यक फर्निचर, स्मार्ट राज्यस्तरीय व विभाग स्तरीय बैठकांसाठी खर्च. प्रकल्पाच्या कामाकरिता आवश्यक प्रवासभत्ता देयके.
- तात्पुरत्या स्वरूपात सल्लागार संस्थेची देयके व्यवस्थापक/लेखापाल यांचे मानधन नेमणूक तसेच अन्य आकस्मिक खर्च इ. बाबींचा समावेश आहे.
- आकस्मिक खर्च सुध्दा जागतिक बँकेच्या सीबीओ संपादन मार्गदर्शक सुचनांनुसार करणे अनिवार्य आहे.

# स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत समुदाय आधारित संस्था (CBO) स्तरावरील देयके अदायगी करण्याबाबतच्या मार्गदर्शक सुचना

- स्मार्ट प्रकल्पांतर्गत समुदाय आधारित संस्था (CBO) स्तरावरील बांधकामे, मशीनरी, व अनुषंगीक साहित्य यांची देयके अदायगी करण्यासाठी प्रकल्पाने नियुक्त केलेल्या स्थापत्य अभियंता यांनी कामाची तपासणी करून त्याप्रमाणे कंत्राटदाराकडून ५ R.A. (Running Account bill) खालील तक्त्यानुसार देयके तयार करणे.
- ५ पेक्षा जास्त R.A.बिल तयार करू नयेत.
- R.A.बिल हे CBO आणि बांधकाम ठेकेदार यांच्यातील करारनाम्यानुसार खालील प्रमाणे असणे आवश्यक आहे.

देयक संख्या (R.A.Bill)	Tender Cost Percentages
1 ले R.A.Bill	मंजूर कंत्राटी मुल्याच्या 25% काम पुर्ततेनंतर
2 रे R.A.Bill	मंजूर कंत्राटी मुल्याच्या 45% काम पुर्ततेनंतर
3 रे R.A.Bill	मंजूर कंत्राटी मुल्याच्या 65% काम पुर्ततेनंतर
4 थे R.A.Bill	मंजूर कंत्राटी मुल्याच्या 85% काम पुर्ततेनंतर
Final work completed as per tender	उर्वरीत रक्कम 15% काम पुर्ण झाल्यानंतर

# बांधकाम विषयक आवश्यक कागदपत्रे

- बांधकाम कामाचे कंत्राटदारास दिलेले Letter of acceptance
- निवड झालेल्या कंत्राटदारासोबत झालेला करार (Agreement)
- निवड झालेल्या कंत्राटदाराला दिलेला कार्यारंभ आदेश
- प्रकल्प संचालक स्मार्ट यांच्या बांधकाम ,मशिनरी,उपकरणे व अनुषंगिक साहित्य यांची देयके अदायगीसाठीच्या दि.१९-०४-२०२३ रोजीच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार १ ते 4 R.A. बिलाचे Annexure १ ते 7 व शेवटच्या R.A. बिलाला Annexure १ ते ९ ,RIU स्तरावरील सहाय्यक अभियंता यांचेकडून सर्व RA Bills तपासणी करून त्यानुसार केलेल्या कपाती योग्य असलेबाबत विभागीय सहाय्यक अभियंता यांनी तपासून खात्री करावी.
- मा.प्रकल्प संचालक,स्मार्ट प्रकल्प यांच्या दि.२०/११/२०२३ व ११/१२/२०२३ व रोजीच्या मार्गदर्शक सूचनानुसार बांधकाम कामासाठी कर कपाती (GST,TDS, Labour Cess, Labour Insurance, Royalty,Performance Security, Retention money security deposit etc.) चलन जोडण्यात यावे. तसेच Royalty च्या बाबतीत समुदाय आधारीत संस्था व निवडण्यात आलेला पुरवठादार यांनी विहित नमुन्यात स्वामित्व धन भरणा प्रमाणपत्र

- कंत्राटदाराने सादर केलेल्या देयकांच्या प्रती (Tax Invoice CBO Attested)
- शेवटचे देयक तपासणी बाबत RIU स्तरावरील सहाय्यक अभियंत्याचा तपासणी अहवाल
- (Inspection Report) आवश्यक तसेच याबाबतीत सहाय्यक अभियंता यांचा तपासणी अहवाल (Inspection Report) नसल्यास जिल्हा नोडल अधिकारी अथवा पुरवठा व मूल्य साखळी तज्ञ अथवा दोघे आणि CBO यांचे स्थापत्य अभियंता यांचा संयुक्त तपासणी अहवाल व देयक अदायगीसाठी स्पष्ट अभिप्राय आवश्यक तसेच अंतिम देयक अदायगीसाठी DIU कार्यालयाची लेखी परवानगी आवश्यक.
- विभागीय सहाय्यक अभियंता यांचा तपासणी अहवाल (Inspection Report)
- जिल्हा/ स्तरीय तांत्रिक अधिकाऱ्यांचा मोक्या तपासणी अहवाल बांधकामाचे कामाच्या प्रगतीनुसार Geo Tagged किमान ५ रंगीत फोटो.
- पुरवठादारास दिलेला मुदतवाढचा आदेश ( लागू असेल तर )

# वस्तू व मशिन विषयक Vendor चे देयक अदा करताना तपासणी करावयाचे दस्तऐवज

- 1) पुरवठादार व संस्थेसोबतची मूळ करारपत्राची प्रत.
- 2) पुरवठा आदेश.
- 3) वितरण चलन प्रमाणपत्र.(Delivery challan)
- 4) मूळ देयक (Tax Invoice)
- 5) पुरवठादाराने दिलेले Testing report.
- 6) संस्थेच्या संचालक यांना वस्तू व मशिन कार्यान्वीत करणेबाबत प्रशिक्षण दिले बाबतचा तपासणी अहवाल.
- 7) देयके अदायगी करणेपूर्वी DIU/RIU यांचे शिफारस पत्र.

# वस्तू व मशिन विषयक Vendor चे देयक अदा करताना तपासणी करावयाचे दस्तऐवज

- साहित्याच्या नोंदी साठा नोंदवहीत (स्टॉक रजिस्टर) कराव्यात. तसेच बीलाच्या मागील बाजुस खालील प्रमाणे प्रमाणपत्र देण्यात यावे.
- प्रमाणित करण्यात येते की ,सदरचा खर्च हा उपप्रकल्प अंमलबजावणीसाठी केला आहे. देयक रक्कमा नमूद केलेल्या वस्तु सुस्थितीत प्राप्त झालेल्या असून त्याची नोंद साठा नोंदवहीत (Stock Register) पृष्ठ क्रं... वर घेण्यात आली आहे. देयकात नमूद केलेले दर योग्य असून देयक पारित करण्यास हरकत नाही.
- पुरवठा आदेशातील अटी व शर्तीनुसार पुरवठा झाल्यानंतर बिलाची अदायगी करावी. जीएसटी व अन्य करांबाबत शासकीय नियमांचे पालन करावे.

देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या  
कर कपाती/वजावटी बाबत सूचना

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

**बांधकाम कामासाठी  
Income Tax TDS कपाती  
करण्याबाबत करावयाची  
कार्यवाही.**

## **Section 194C of Income tax Act 1961**

- 1) Contractor Individual proprietor or HUF (Hindu Undivided Family) असल्यास 1% दराने देयकातून CBO ने Income tax TDS कपात करावी.
- 2) Contractor जर Firm, Company or LLP (Limited Liability Partnership) असल्यास 2% दराने Income tax TDS देयकातून CBO नी कपात करावी.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Labour Cess कपाती करण्याबाबत करावयाची कार्यवाही.

1. महाराष्ट्र शासन परिपत्रक क्र. SSR -1090/CR-6453/PLN-3, दि. १४/७/१९९३ आणि उद्योग व उर्जा विभाग क्र. BCA 2009/CR-108/Labour- 7 A दि. १७/६/२०१० नुसार, **Labour Cess 1% हा दर दरनिर्धारणात अंतर्भूत आहे.**
2. (SSR-General Notes-Section A (iv) (b) सदर Labour Cess ची रक्कम CBO यांनी ठेकेदाराच्या प्रत्येक (Running Bill) प्रदानातून वसूल करून चलनाने **शासनाकडे ३० दिवसांच्या आत भरणे** क्रमप्राप्त आहे.
3. ठेकेदाराने सदर Labour Cess ची रक्कम शासनाकडे भरणे केल्याची CBO नी खातरजमा करावी.
4. देयकासोबत कंत्राटदाराने Labour Cess भरणे केल्याच्या **चलनाची प्रत जोडणे** आवश्यक आहे.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Labour Cess कपाती करण्याबाबत करावयाची कार्यवाही.

5. ठेकेदाराने Labour Cess ची रक्कम चलनाने शासनाकडे भरणा केली नसल्यास CBO ने Labour Cess @ 1% दराने परिगणना करून कंत्राटदाराच्या प्रत्येक R.A बिलामधून कपात करून चलनाने शासनास भरणा करावी.
6. Labour Cess ची रक्कम Central Bank of India च्या बँक खातेमध्ये भरण्याबाबत सूचना / माहिती महाराष्ट्र इमारत व इतर बांधकाम कामगार कल्याणकारी मंडळ (<https://mahabocw.in>) या संकेत स्थळावर प्रसिध्द केलेली आहे.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Labour Insurance कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

शासन निर्णय वित्त विभाग दिनांक : १३ जुलै २०२२ मधील मुद्दा क्रमांक २ नुसार कंत्राटी कामाच्या ठिकाणी कार्यरत मजुरांचा विमा संबंधित कंत्राटदार यांनी विमा संचालनालयाकडे विमा उतरवणे बंधनकारक आहे.

1. जर कामाच्या कार्यादेशानुसार कंत्राटी कामाचे मूल्य रु.२५ लाखापेक्षा कमी असल्यास कंत्राटदाराच्या प्रथम देयकातून एकूण कामाच्या मूल्याच्या ०.५०% या दराने विमा हप्ता शासनास भरणा करणे आवश्यक आहे.
2. तसेच जर कामाच्या कार्यादेशानुसार कामाचे कंत्राटी मूल्य रु.२५ लाखापेक्षा जास्त असल्यास कंत्राटदाराने एकूण कामाच्या मूल्याच्या १% या दराने विमा हप्ता शासनास भरणे आवश्यक आहे.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Labour Insurance कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

- कंत्राटदाराने कामगार विमा न भरणा केल्यास संबंधित प्रदानकर्ता (CBO) यांनी विमा हफता रक्कम कंत्राटदाराच्या देयकातून वसुली करून ३० दिवसांच्या कालावधीत विमा संचालनालयास भरणा करणे आवश्यक आहे. तरी या संदर्भात वरील शासन निर्णयान्वये, उचित कार्यवाही करण्यात यावी.
- यापूर्वी कंत्राटदाराने खाजगी कंपनीकडून कामगार विमा काढला असला तरी यापूढे, उपरोक्त शासन निर्णयान्वये, प्रमाणे कार्यवाही करावी.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Royalty कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

महसुल व वनविभाग महाराष्ट्र शासन निर्णय दि.९ मे २०२१ नुसार

- 1) एखाद्या भुखंडाचा विकास करताना माती, मुरुम, दगड अश्या सर्व प्रकारच्या गौण खनिजाचे उत्खन्न करून ते गौण खनिज त्याच भुखंडाच्या सपाटी करण्या करिता वापरली जाईल किंवा ती अश्या भुखंडाच्या विकासाच्या प्रक्रियेतील कोणत्याही कामासाठी वापरली जाईल त्यावेळी गौण खनिजा वरील स्वामित्वधन आकारणीस पात्र राहणार नाही.
- 2) याबाबत संबंधित कामाचे अंदाजपत्रकात (Work Estimate) सदरच्या घटकांसाठी वापरलेल्या परिमाणासाठी अंदाजपत्रकाच्या आधारे वाहतुक मुल्य दाखविली नसल्याची खातरजमा CBO नी कंत्राटदारास देयक अंदा करताना करावी व तदनंतर देयक अदा करावे.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Royalty कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

3. अंदाजपत्रकीय बाबनिहाय परिमाणाच्या आधारे स्वामित्वधनाची रक्कम (मुळदर + अधिभार) परिगणित करून मक्तेदार/ कंत्राटदार/ ठेकेदार यांनी सदर रक्कम शासनाकडे भरणे केलेल्या चलनाच्या पुराव्यावरून/ पडताळणी करून Royalty च्या रकमेची भरपाई करण्यात यावी.
4. तसेच असे Royalty रक्कम भरणे केल्याचे चलन उपलब्ध न झाल्यास, देयक अदा करताना कंत्राटदाराकडून देयकातील नोंदवलेल्या कामाच्या परिमाणास अनुसरून गौण खनिजे (दगड माती, मुरुम, वाळू) पोटी अधिकृत शासकीय परवाना/पोच पावती (Delivery challan/वाहतुक परवाना तसेच प्रचलित नियमानुसार Royalty ची पूर्ण रक्कम शासनखाती जमा केली आहे अशा आशयाचे खालील नमुन्यातील प्रमाणपत्र ठेकेदाराकडून CBO ने २/३ हप्त्याच्या सोबत खालील नमुन्यात प्राप्त करून घेवून संबंधित देयकासोबत नस्तीस ठेवावे.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

**Royalty कपाती  
करण्याबाबतची  
कार्यवाही**

## स्वामित्व धन भरणा प्रमाणपत्र

(कंत्राटदाराने CBO ला द्यावयाचे प्रमाणपत्र) बांधकामास वापरण्यात आलेल्या गौण खनिजाच्या स्वामित्व धन (Royalty) चा तपशील

अ.क्र	साहित्य / Material	परिमाण	दर	एकुण रु.
1	वाळू	घन मि.		
2	माती ( भरावासाठी)	घन मि.		
3	दगड/८० मी मी Rubble	घन मि.		
4	मुरुम	घन मि.		
5	इतर (गौण खनिज)	घन मि.		
			एकुण रु.	

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Royalty कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

असे प्रमाणित करण्यात येते की, सदर बांधकामास वापरण्यात आलेल्या साहित्याच्या स्वामित्व धनाची रक्कम वरीलप्रमाणे परिगणनेत आहे. सदर बाबत आवश्यक ती तपासणी करून पडताळणी केली असून स्वामित्व धनाची परिगणना योग्य आहे. सदर परिगणनेत स्वामित्व धनाची रक्कम शासनास जमा केलेबाबत मी खात्री केलेली आहे. भविष्यात स्वामित्व धन न भरलेबाबत होणा-या तक्रारीस व कायदेशीर कारवाईस मी सर्वस्वी जबाबदार राहीन.

स्वाक्षरी  
संबंधित कंत्राटदार नाव

-----

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

**Royalty कपाती  
करण्याबाबतची  
कार्यवाही**

## स्वामित्व धन भरणा प्रमाणपत्र

( CBO नी DIU यांना द्यावयाचे प्रमाणपत्र)

बांधकामास वापरण्यात आलेल्या गौण खनिजाच्या स्वामित्व धन (Royalty) चा तपशील

अ.क्र	साहित्य / Material	परिमाण	दर	एकुण रु.
1	वाळू	घन मि.		
2	माती ( भरावासाठी)	घन मि.		
3	दगड/८० मी मी Rubble	घन मि.		
4	मुरुम	घन मि.		
5	इतर (गौण खनिज)	घन मि.		
			एकुण रु.	

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## Royalty कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

असे प्रमाणित करण्यात येते की, सदर बांधकामास वापरण्यात आलेल्या साहित्याच्या स्वामित्व धनाची रक्कम वरीलप्रमाणे परिगणनेत आहे. सदर बाबत आवश्यक ती तपासणी करून पडताळणी केली असून स्वामित्व धनाची परिगणना योग्य आहे. तसेच याबाबतचे चलन/वाहतुक परवाना (TP) खनिकर्म परवानाधारकांची Royalty रक्कम मिळाले याबाबतची पोचपावती (Delivery Challan) हे अभिलेख कंत्राटदाराकडून प्राप्त करून घेवून सीबीओ स्तरावर जतन करून ठेवले आहेत. तसेच सदरचे अभिलेखे शासनास आवश्यकतेनुसार, (लेखापरिक्षण व तत्सम) उपलब्ध करून देणेत येतील.

स्वाक्षरी

नाव

CBO संपादन समिती

अध्यक्ष

स्वाक्षरी

नाव

CBO संचालक

स्वाक्षरी

नाव

तांत्रिक सल्लागार

(CBO ने दयावयाचे स्वामित्व धन भरणा प्रमाणपत्र - दुसऱ्या व तिसरा हप्ता मागणी करताना DIU यांना सादर करावे)

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

**वस्तु व यंत्रसामुग्री  
(GST TDS)  
विषयी बाबत करावयाची  
कार्यवाही**

Section No. 51 of GST Act 2017 नुसार सीबीओ यांना वस्तु व यंत्रसामुग्री खरेदीवर CGST TDS 1% व SGST TDS 1% कपातीबाबत तरतुद नाही.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

## वस्तु व यंत्रसामग्री (IT TDS) विषयी बाबत करावयाची कार्यवाही

1. पुरवठादारांकडून CBO नी वस्तु व यंत्रसामग्री खरेदी करताना पुरवठादाराने प्रमाणकामध्ये ( Tax Invoice) सेवा शुल्क आकारले असेल तर प्रमाणकामध्ये समाविष्ट असलेल्या सेवा शुल्काच्या रकमेवर २% दराने IT TDS कपात करणे बंधनकारक आहे.
2. CBO ची मागील आर्थिक वर्षातील उलाढाल (Turn Over) 10 कोटी पेक्षा जास्त असल्यास तसेच ii) Income Tax Section 1961, 194Q नुसार एका आर्थिक वर्षात एका विक्रेत्याकडून/ ठेकेदाराकडून रू.५० लाखापेक्षा अधिक व्यावसायिक खरेदी झाल्यास

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कर कपातीबाबत सूचना

**वस्तु व यंत्रसामग्री  
(IT TDS) विषयी  
बाबत  
करावयाची  
कार्यवाही**

A) वरिल i) व ii) या मुदयांची पूर्तता होत असल्यास ०.१०% दराने CBO नी TDS कपात करावी.

B) वरिल i) व ii) या मुदयांची पूर्तता होत नसल्यास CBO Turn Over 10 कोटीपेक्षा कमी असल्यास 0.10% TDS कपात करणे आवश्यक नाही. सदर कपाती विहित मुदतीत सीबीओनी संबंधित बँकेत चलनाव्दारे भरणा करणे बंधनकारक आहे. त्याचा तपशिल खालीलप्रमाणे

Quarter	Period	Last Date of Filing
Q-1	1st April to 30th June	31st July 26Q and 27Q
Q-2	1st July to 30th September	31st October
Q-3	1st October to 31st December	31st Jan
Q-4	1st January to 31st March	31 <sup>st</sup> May

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कपातीबाबत सूचना

**Performance  
Security  
कपाती  
करण्याबाबतची  
कार्यवाही**

ठेकेदारास कामाचा कार्यारंभ आदेश (Letter of Acceptance) दिल्यानंतर कामाच्या रकमेच्या 3% रक्कम ही सुरक्षा अनामत (Performance Security) म्हणून कार्यारंभ आदेश मिळाल्यानंतर 15 दिवसात जमा करणे बंधनकारक आहे. सदरची रक्कम काम पूर्ण झाल्यानंतर बिनव्याज ठेकेदारास परत करावयाची आहे. सदरचा मुद्दा जागतिक बँकेकडून प्राप्त करारातील 23 क्रमांकाच्या मुद्द्यात नमुद करण्यात आला आहे.

# देयक पारित करताना CBO नी करावयाच्या कपातीबाबत सूचना

## Retention Money(Security Deposit) कपाती करण्याबाबतची कार्यवाही

1. अंतिम कराराच्या किंमतीच्या कमाल 5% च्या अधिन राहून निवड केलेल्या कंत्राटदाराच्या प्रत्येक देय रक्कमेच्या (RA Bill) 6% रक्कम (रिटेंशन मनी)CBO राखून ठेवेल.
2. राखून ठेवलेल्या रक्कमेपैकी निम्मी रक्कम काम पूर्ण झाल्यावर बिनव्याजी परतकेली जाईल, आणि उर्वरित अर्धी रक्कम दोष दायित्व कालावधी संपल्यावर,अभियंत्याने प्रमाणित केले असेल की, या कालावधीच्या समाप्तीपूर्वी कंत्राटदाराला सूचित केलेले सर्व दोष सुधारले गेले आहेत. त्यानंतर कंत्राटदारास उर्वरित रक्कम दोष दायित्व कालावधी संपल्यानंतर बिनव्याजी परत करण्यात यावी.

# CBO नी लेखाविषयक करावयाची कासर्वसाधारण महत्वाच्या सूचना

- CBO नी स्मार्ट प्रकल्पा करिता स्वतंत्र चालु खाते उघडणे आवश्यक.
- प्रकल्पाकरिता उघडण्यात आलेल्या बँक चालु खात्यामध्ये दोन नमुना स्वाक्षरी देण्यात आल्या आहेत त्याच नमुना स्वाक्षरी अनुदान करारामध्ये असणे आवश्यक.
- CBO नी रु.5000/- पुढील रकमेचे Cheque/RTGS/NEFT द्वारे करण्यात यावे. CBO नी बँक पासबुक नियमित अद्यावत करावे.
- CBO नी दरमहा बँक रकमेशी ताळमेळ घेऊन संस्थेच्या BOD/सचिवांची स्वाक्षरी घेणे आवश्यक.
- उपप्रकल्पाची अंमलबजावणी करताना खेळते भांडवल (Working capital) तसेच दैनंदिन कार्यालयीन खर्च यासाठी प्रकल्पातून कोणतेही अनुदान देय राहणार नाही.
- ठेकेदाराने/कंत्राटदाराने सीबीओंना प्रदानासाठी सादर केलेल्या देयकांमध्ये वर नमुद केलेल्या शासकीय नियमांनुसार सर्व कपाती करून घेणे आवश्यक आहे.
- अशा कपाती संदर्भात भविष्यात लेखा परिक्षणामध्ये त्रुटी/आक्षेप उद्भवल्यास सर्वस्वी जबाबदारी संबंधित सीबीओ यांची राहिल.

## स्मार्ट प्रकल्पा करिता स्वतंत्र नस्तीमध्ये खालील प्रमाणे कागदपत्रे असावीत.

- CBO नी कंत्राटदाराला कामकाज(Work order) आदेशाची प्रत.
- Running Account bill/ Final Bill and Utilization Certificate
- Dated Photographs of the work at different progressive stages, Extension order
- Completion certificate
- Approval of respective RIU/PIU/DIU
- Proof of payment of taxes/cess/income tax/labour insurance ant royalty
- Registour of works undertaken

# CBO नी लेखा विषयक करावयाची कार्यवाही

- स्वतंत्र रोखवही (Cash book), General ledger, Journal register ठेवणे.
- रोखवहीवर (Cashbook) सचिवांची स्वाक्षरी आवश्यक.
- Measurement book (MB) तांत्रिक व्यक्तीकडून तपासून घेऊन CBO सचिवांची स्वाक्षरी घेणे
- CBO नी आपल्या स्तरावर खरेदी करण्यात आलेल्या वस्तुंची नोंद Deadstock register मध्ये घेणे आवश्यक.
- No Loan Case मध्ये CBO नी रु.१,००,०००/- लाखावरील होणाऱ्या खर्च अदायगी करिता दोन नमुना स्वाक्षरी पैक एक DIU च्या अधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी आवश्यक. यापुर्वी हि मर्यादा रु.5,00,000/- होती.
- Tally Software मधुन तयार झालेले कॅशबुक, बँक ताळमेळ पत्रक, जनरल रजिस्टर, दस्तऐवजांचे प्रतिमहा प्रिंट काढून CBO च्या BOD / सचिवांची स्वाक्षरी घेऊन स्वतंत्र नस्तीमध्ये जतन करावी.

धन्यवाद